

Asia: VN/15985/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta (varhaiskasvatuksen edistämisvelvollisuus)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan lausunto hallituksen esityksestä yhdenvertaisuuslain muuttamiseksi

Oikeusministeriön esityksessä ehdotetaan muutoksia yhdenvertaisuuslain säännöksiin, jotka koskevat varhaiskasvatuksen toimipaikkakohtaisia yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisvelvoitteita sekä kunnan velvoitteita laatia sen alueella toimiville perhepäivähoidon ja kunnallisen avoimen varhaiskasvatustoiminnan toimijoille yhteisiä yhdenvertaisuussuunnitelmia. Muutos poistaisi varhaiskasvatuksen järjestäjiltä ja palveluntuottajilta velvoitteen laatia varhaiskasvatuksen toiminnalliset, toimipaikkakohtaiset yhdenvertaisuussuunnitelmat.

Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala toteaa, että oikeusministeriön esitysluonnoksen mukaiset muutokset yhdenvertaisuuslakiin eivät edistä yhdenvertaisen ja turvallisen varhaiskasvatuksen varmistamista. Toimipaikkakohtaisten suunnitelmien poistaminen ei poista varhaiskasvatuksen järjestäjien ja palveluntuottajien yleistä velvollisuutta arvioida yhdenvertaisuuden toteutumista ja toimintansa vaikutuksia eri väestöryhmiin. Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala kuitenkin korostaa, että toimipaikkakohtaiset yhdenvertaisuussuunnitelmat ovat konkreettinen työkalu yhdenvertaisuuden arviointiin ja epäkohtiin puuttamiseen. Niiden laatimisvelvoitteen poistaminen saattaisi heikentää henkilökunnan, lasten ja huoltajien välistä yhteistä keskustelua turvallisen arjen varmistamiseksi. Pelkkä kaupunkitasoinen yhdenvertaisuussuunnitelma kadottaisi yhdenvertaisuuden edistämisen ydinajatuksen: sitoutumisen yhdenvertaisuuteen jokaisessa toimipisteessä. Kuntatasoisessa suunnitelmassa ei myöskään pystytä huomioimaan kaupungin moninaisuutta, alueellisia eroja ja toimipaikkojen erilaisia tarpeita. Lisäksi yhdenvertaisuusvelvoitteen poistaminen varhaiskasvatuksen piiristä on ristiriidassa perusopetuksen, toisen asteen ja vapaan sivistystyön yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisvelvoitteen kanssa. Varhaiskasvatus on lähtöpiste lapsen

opinpolulle. On erityisen tärkeää, että jo varhaiskasvatuksesta alkaen yhdenvertaisuuden edistäminen velvoitetaan osaksi arjen toimintaa.

Helsingin kaupungilla on vuodesta 2021 lähtien laadittu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia osana varhaiskasvatustyöyksiköiden toimintasuunnitelmia. Suunnitelmien kytkeminen arkeen on ollut erittäin onnistunutta, koska ne on laadittu toiminnallisesti ja keskustellen yhdessä henkilöstön, lasten ja huoltajien kesken. Kyse ei ole ollut vain lain mukaisen suunnitelman laatimisesta vaan prosessista, jossa yhteisö itse tunnistaa epäkohtia ja puuttuu niihin. Helsingin kaupunki korostaa, että silloin kun yhdenvertaisuussuunnitelmien laadinta viedään kauemmaksi yksiköistä, tarvitsee henkilöstö jälleen työaikaa valmiiseen suunnitelmaan perehtymiseen ja sen jalkauttamiseen. Haastavassa henkilöstötilanteessa on erityisen tärkeää, että yksiköiden yhdenvertaisuutta edistävä suunnitelma laaditaan keskustellen siellä, missä työtä tehdään.

Lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa kasvatuksen ja koulutuksen järjestäjät varmistamaan jokaiselle lapselle oikeuden hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Varhaiskasvatustilain 3 §:n mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteisiin kuuluu muun ohella ”antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa” (varhaiskasvatustilain 3 §, 1 momentti, 6 kohta). Helsingin kaupungin kaupunkistrategian mukaisesti Helsinki on sitoutunut edistämään tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja ihmisoikeuksia kaikessa toiminnassaan. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan Koulutus 2030 -tavoitteissa yhtenä keskeisenä tavoitteena on varmistaa yhteisöllisyys, turvallisuus ja hyvinvointi arjessa. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan toimintakulttuurin yksi keskeinen periaate on rakentaa kaikkien kaupunkia, jossa korostuu yhdenvertaisuus ja tasa-arvo.

Lain velvoitteiden ja strategiatavoitteiden saavuttaminen edellyttää henkilöstön sitoutumista, avointa keskustelua ja rohkeutta puuttua epäkohtiin. Varhaiskasvatustilain, kaupunkistrategian ja koulutus 2030 -strategian velvoitteet konkretisoidaan varhaiskasvatuksessa keskusteluissa lasten, perheiden ja henkilöstön kanssa. Varhaiskasvatuksen toimintaa tukevien yhdenvertaisuussuunnitelmien tulee olla yhteisön yhdessä laatimia ja kirjaamia, käytännön työhön ja arkeen sidottuja.

Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan mukaan oikeusministeriön ehdottama lakimuutos, vaikeuttaa varhaiskasvatustilain tavoitteiden saavuttamista. Ministeriön esitys on myös ristiriidassa valtioneuvoston rasmin vastustamisen ja yhdenvertaisuuden edistämisen tavoitteiden kanssa. Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala pitää tärkeänä, että yhdenvertaisuuden toteutuminen varmistetaan yhdenvertaisuuslaissa velvoittamalla jokainen varhaiskasvatustyöyksikkö sitoutumaan yhteisönä epäkohtiin puuttumiseen ja yhdenvertaisuuden edistämiseen. Lain velvoite varmistaa sen, että jokainen tekee töitä yhdenvertaisuuden eteen. Oikeusministeriön tavoite vähentää kuntien ja yksityisten varhaiskasvatuksen palveluntuottajien tehtäviä ei myöskään tuo toivottuja säästöjä. Kuntatasoinen suunnitelma työllistää yksiköitä enemmän, koska sen toimenpiteet eivät välttämättä ole yksikön toiminnan kannalta keskeisimmät.

Lisäksi tasa-arvolaki vaatii toimipaikkoja laatimaan toiminnalliset tasa-arvosuunnitelmat osana toimintaansa. Siksi yhdenvertaisuuslain muutos toisi yksiköille myös tästä näkökulmasta minimaalisen työaikasäästön.

Halkilahti Heidi
Helsingin kaupunki, kasvatuksen ja koulutuksen toimiala